

29.8.2017

INVALIDILIITTO RY VALTIOVARAINMINISTERIÖN TALOUSARVIOEHDOTUKSESTA VUODELLE 2018

Invalidiliitto ry edistää ja kehittää toimintakyvyltään erilaisten ja fyysisesti vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Liitto edustaa 149 jäsenyhdistyksensä kautta 30 000 fyysisesti vammaista ja toimintarajoitteista suomalaista.

Kansalaisten eriarvoistuminen on pysäytettävä. Säästötoimenpiteet ovat kohdistuneet ja kasautuneet erityisen raskaina jo entuudestaan heikossa sosioekonomisessa asemassa oleviin vaikeimmin vammaisiin henkilöihin. Talouden osoittaessa elpymisen merkkejä tulisi tähän erityisen haavoittuvassa asemassa olevaan ja hyvin rajalliseen henkilökoukoon kohdistuvat säästötoimenpiteet harkita uudelleen ottaen huomioon mm. YK:n vammaissopimuksen Suomea velvoittavat määräykset.

Invalidiliitto yhtyy SOSTE ry:n näkemykseen, jonka mukaan perusturvan indeksijäädtykset on purettava budjettiriihessä. Indeksijäädtykset heikentävät entisestään kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten asemaa eivätkä mahdolliset veronkevennykset auta perusturvan varassa eläviä. Etuusleikkaukset ja elinkustannusten kiihtyvä kasvu ovat heikentäneet etuuksien varassa elävien ihmisten tilannetta kohtuuttomasti.

Invalidiliiton jäsenistön yhdenvertaisuuden ja yhteiskuntaan osallistumisen toteutumisen kannalta on tärkeää, että vireillä olevassa sote-uudistuksessa otetaan huomioon henkilöiden vammaisuudesta johtuvat erityistarpeet. Invalidiliitto kantaa erityisesti huolta vaikeimmin vammaisten henkilöiden riittävien, ja usein elämänmittaisten, palvelujen ja tukitoimien vaikuttavuudesta ja oikea-aikaisesta kohdentumisesta. Vaikeasti vammaisten henkilöiden tarvitsemat palvelut ovat kokonaisuus, jonka toteuttaminen edellyttää toimijoiden keskinäistä vuorovaikutusta. Oivaltavalla ja tutkittuun tietoon perustuvalla tavalla toteutettuna sote-uudistus voi onnistuessaan edistää vammaisten henkilöiden asemaa tasavertaisina yhteiskunnan jäseninä.

Invalidiliitolla on jäsentensä kautta suora yhteys ruohonjuuritasolle. Pidämme tärkeänä, että budjetissa turvataan eri puolilla Suomea vireillä olevien sote-uudistukseen liittyvien kokeilujen jatkuminen ja varmistetaan mahdollisten uusien

29.8.2017

kokeilujen rahoitus. Tällä tavoin palvelujen käyttäjien näkemykset saadaan päättäjien tietoon riittävän varhaisessa vaiheessa.

Seuraavassa muutamia hallinnonalakohtaisia havaintoja valtiovarainministeriön budjettiehdotukseen liittyen.

Kunnioittavasti

Helsingissä 29. elokuuta 2017

Invalidiliitto ry

Petri Pohjonen
pääjohtaja

Laura Andersson
yhteiskuntasuhdejohtaja

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Invalidiliitto on huolissaan taloudellisen ja sosiaalisen eriarvoisuuden lisääntymisestä yhteiskunnassamme. Ilmiö koskettaa erityisen merkittävästi vaikeavammaisia henkilöitä. Keskeisiä syitä ovat muun muassa pienet eläkkeet, vammaisten ihmisten työllistymisvaikeudet, asumiskulujen – erityisesti vuokrien – nousu, ruoan ja muiden välttämättömyystarvikkeiden, kuten sähkön siirtohintojen kohoaminen, lääkkeiden hinnoittelumuutokset alkuomavastuineen, terveydenhuoltomenojen nousu sekä indeksijäädytykset. Vaikeasti vammaiset henkilöt joutuvat käyttämään runsaasti sosiaali- ja terveystaloudellisia palveluja. Valtiontalouden tasapainottamiseksi tehdyt leikkaukset ja maksujen korotukset ovat osuneet tähän jo ennestään heikossa taloudellisessa asemassa olevaan joukkoon.

Terveydenhuollon maksuja korotettiin vuonna 2016 kerralla 30 prosenttia, vaikka lain mukaan maksujen tulisi seurata elinkustannusindeksin kehitystä. Vuosina 2016 ja 2017 toteutetut lääkekorvausten leikkaukset ovat vaikuttaneet kaikkein heikoimmassa tilanteessa olevien ihmisten sosioekonomiseen asemaan kurjistavasti. Vaikeasti vammaisten henkilöiden tilannetta tulisi tarkastella kokonaisuutena. Tällöin yksittäiset korotukset näyttäytyisivät eri valossa. Sote-uudistuksen yksityiskohtia hiottaessa tämä kokonaisuus ei saa unohtua.

Invalidiliitto kiinnittää hallituksen huomion sote-uudistuksen onnistumisen kannalta keskeisten tietojärjestelmien kehitystyön isoihin haasteisiin. Palveluintegraatio edellyttää toimivia tietojärjestelmiä. Katkeamattomat hoitoketjut sekä yksityisten ja julkisten palveluntuottajien saumaton yhteistyö vaatii arkaluontoisen ja salassa

29.8.2017

pidettävän valtavan aineiston käsittelyä ja siirtämistä. Ratkaistavaksi tulevat myös tietoturvaan liittyvät keskeiset seikat. Panostusten toimiviin asiakastietojärjestelmiin sekä niiden suunnittelun ja toteuttamisen aikataulun tulee olla riittäviä.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

Invalidiliitto pitää hyvänä TE-toimistojen ja ohjaamojen palveluprosessin tehostamista kasvokkain tapahtuvien haastatteluina, mutta on huolissaan eri tavoin vammaisten, osatyökykyisten sekä tehostettua palvelua tarvitsevien työttömien henkilöiden työllisyyspalveluiden ulkoistamisesta yksityiselle sektorille. Näiden yksityisten palveluiden yhdenvertainen laatu, saavutettavuus sekä palvelun esteettömyys on turvattava riippumatta siitä, onko kyseessä vammaisten, osatyökykyisten vai tehostettua palvelua tarvitsevien työttömien työllisyyspalvelut. Palkkatuetun työn määrärahojen suuntaaminen myös yksityiselle sektorille on kannatettavaa ja lisää osatyökykyisten mahdollisuuksia työllistyä. Starttirahan maksaminen muille kuin työttömänä yritystoiminnan aloittaville luo mahdollisuuden vammaisille ja osatyökykyisille henkilöille parantaa itsensä työllistymisen mahdollisuuksia. Erityisen hyvänä Invalidiliitto pitää työolosuhteiden järjestelytuen mahdollistamista – joskin toivottavasti riittävien määrärahojen puitteissa – myös vuoden 2018 talousarviossa.

Hallitus arvioi vaikeasti työllistyvien henkilöiden määrän vähenevän ensi vuonna vuoden 2017 tavoitteesta eli alle 190 000 henkilöstä alle 186 550 henkilöön. Vaikka arvioitu alenema on vain 3 500 henkilöä, ehdotetaan momentille 51 (Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut) myönnettyyn summaan tuntuvaa pudotusta (kuluvalle vuodelle myönnetystä 438 443 000 eurosta 343 450 000 euroon).

Ympäristöministeriön hallinnonala

Ympäristöministeriön asettamat tavoitteet toimialan yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle ovat kannatettavia. Esimerkiksi tavoitteet hyvästä ympäristön tilasta sekä hyvinvointia ja kilpailukykyä tukevista asumisolosta ovat ehdottomasti paikallaan. Invalidiliitto haluaa muistuttaa esteettömyyden merkityksestä turvallisen ja hyvinvointia tukevan ympäristön toteutumisessa.

Kaupunkiseutuja eheyttämällä esimerkiksi liikkuminen ja palveluiden saaminen helpottuu. Invalidiliitto muistuttaa kuitenkin, että yhdenvertaisuuden näkökulmasta myös haja-asutusalueiden kehittäminen on tärkeää, sillä etenkin monet ikääntyneet ja eri tavoin liikkumis- ja toimimisesteiset ihmiset asuvat haja-asutusalueilla. Hyvien liikkumisen mahdollisuuksien ja liikenneyhteyksien turvaaminen on tärkeää myös jatkossa.

29.8.2017

Invalidiliitto pitää huolestuttavana sitä, että viime vuonna korotettua erityisryhmien investointiavustusvaltuutusta ollaan vähentämässä 130 miljoonasta eurosta 110 miljoonaan euroon. Investointiavustuksen avulla voidaan lisätä asumiskustannuksiltaan kohtuullisten ja käyttötarkoitukseensa soveltuvien vuokra-asuntojen tarjontaa esimerkiksi vammaisille henkilöille. Ihmisten asumistarpeet ovat moninaisia ja siksi tarvitaan erilaisia asumisvaihtoehtoja. YK:n vammaissopimuksen valossa erityisryhmien asuntojen rakentamiseen tulisikin panostaa entisestään. On hyvä, ettei korjausavustuksiin ole suunniteltu leikkauksia, vaan niihin ehdotetaan pientä korotusta viime vuoden tasosta. Korjausavustukset on viime vuoden tapaan kirjattu kahdelle eri momentille; talousarvion momentilta 35.20.55 tulisi 20,5 miljoonaa euroa ja asuntorahastosta 15 miljoonaa euroa, jolloin kokonaismäärä olisi 35,5 miljoonaa euroa. Menneisiin vuosiin verrattuna korjausavustusten määrä on kuitenkin ollut laskussa.

Oikeusministeriön hallinnonala

Hallitus pyrkii ohjelmansa mukaisesti vähentämään käsiteltäviksi otettavien hallintoasioiden määrää lisäämällä valituslupan käyttöä edellytyksenä valituksen käsittelylle korkeimmassa hallinto-oikeudessa sekä kasvattamalla oikaisuvaatimusmenettelyn käyttöalaa. Invalidiliitto puoltaa vammaispalvelulaissa säädettyjen subjektiivisten oikeuksien käsittelyä myös korkeimmassa hallinto-oikeudessa ilman valituslupaa.

Invalidiliitto kiinnittää huomionsa oikeussuojan toteutumisessa ilmeneviin puutteisiin vammaispalvelulaissa säädettyjen vaikeavammaisten palveluasumista ja henkilökohtaista apua järjestettäessä. Näitä palveluja julkisesti kilpailutettaessa vammaisen henkilö ei ole asianosaisasemassa vaikka kyse on hänen välttämättömään huolenpitoonsa liittyvien henkilökohtaisten palvelujen järjestämisestä. Hallintopäätöksissä ei liioin oteta kantaa palvelujen toteutustapaan. Palvelujen järjestämistapa, laatu, yksilöllisyys, riittävyys ja oikeuden kohdentuminen eivät tule ratkaistuiksi oikeudessa, koska tuomioistuimien harkitsee asiaa yksinomaan oikeudellisesti eikä ota lainkaan kantaa järjestelyn tarkoituksenmukaisuuteen. Asioiden käsittelyaika vakuutus-oikeudessa on jo useana vuonna ollut keskimäärin 12 kuukautta. Invalidiliitto pitää pitkää käsittelyaikaa valittajan oikeusturvan toteutumisen kannalta erityisen huolestuttavana. Vakuutus-oikeuden ratkaisut koskevat henkilöille vamman tai sairauden perusteella myönnettäviä etuuksia. Päätöksillä on merkittävä vaikutus niiden kohteena olevien henkilöiden toimeentuloon. Joitakin vuosia sitten vakuutus-oikeutta koskevaa sääntelyä uudistettiin tavoitteena sujuvoittaa monin tavoin vakuutus-oikeusmenettelyä. Tämä tavoite ei ole kuitenkaan toteutunut. Valtion budjettilukujen perusteella parannusta

29.8.2017

vakuutusoikeuden käsittelyaikoihin ei ole edelleenkään luvassa. Vertailun vuoksi käsittelyajat hallinto-oikeuksissa ovat keskimäärin 7,5 kuukautta. Korkeimman hallinto-oikeuden käsittelyaika on tarkoitus alentaa 9,7 kuukaudesta 7,5 kuukauteen. Tätäkin taustaa vasten myös vakuutusoikeuden keskimääräistä käsittelyaikaa tulisi saada laskettua tuntuvasti. Toimeentuloetuuksien viivytyksetön käsittely vakuutusoikeudessa on ensiarvoisen tärkeää vammaisten henkilöiden päivittäisen toimeentuloturvan varmistamiseksi, kun otetaan huomioon perustuslain 19 §:n 1 momentin mukainen vaatimus ihmisarvoisen elämän edellyttämästä turvasta sekä henkilön oikeudesta välttämättömään toimeentuloon sekä 21 §:n 1 momentin vaatimus oikeusturvan saatavuudesta ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa.